

EREVNA

Innehåll

Människans fråga och Kristi svar.	
Av Hugo Odeberg.	27
Vedergälla.	
(Matt. 5:39, 43, Rom. 12:19, 21.)	
Av Hugo Odeberg.	31
Uppb. 12:7-12.	
Av R. Qvarnström.	36
Ur boken "Dagarnas prydnad" till de vördnadsbjudande festerna.	
Av överrabbin doktor Kurt Wilhelm.	40
Inför nyårsfesten	41
Omvändelsens sabbat	42
En tilldragelse	44
Mot hatet	45
Recension	46

Människans fråga och Kristi svar.

Av Hugo Odeberg.

Det finns mycket frågande i andliga ting i våra dagar. Det är många, som fråga, och det är många olika frågor, som ställas. Och det är många allvarliga frågare och många allvarliga frågor. Vi kan ju i själva verket helt bortse från sådana frågare, som icke äro allvarliga och hålla oss till sådana frågor som komma från allvarliga, uppriktiga och renhjärtade motiv. De frågare, som fråga av allvarliga, uppriktiga och renhjärtade motiv äro många och deras frågor äro många. De som på det sättet fråga, deras frågor äro icke bara uppriktiga och renhjärtade, utan när de fråga om andliga ting, så är det själva livsfrågorna det gäller för dem. Det är också så, att dessa frågare sällan äro högröstade. Om det som djupast rör en människa är hon ju sällan högröstad. Ofta komma ju de djupaste frågorna icke ens fram till någon annan än frågaren själv. Han bär sina frågor inom sig, ställer dem i sin ensamhet. Men om den som bär på dessa frågor själv blir tillfrågad, om han fått något svar på dem, så säger han ofta, att han icke fått något svar. Och mycket ofta händer det, att en sådan allvarlig frågare säger: om jag någon gång, av en som jag haft förtroende till, fått ett svar, som tillfredsställt mig, som låtit ett ljus gå upp för mig i den frågan, så ha snart nya frågor inställt sig, som varit lika svåra som den fråga, som jag fått besvarad.

Om vi säger, att det i våra dagar finnas många sådana frågare, så måste vi också säga, att dessa funnits i alla tider. Och om vi gå till vår bibel, till att börja med till Nya testamentet, så finna vi, att Nya testamentet är fullt av berättelser om sådana, som frågade, och om deras frågor. I evangelierna, som skildra Jesu umgängelse med människor av olika slag, möta vi gång på gång berättelser om frågor, som framställts till Jesus. Frågandet intar en stor plats i evangelierna. Vi kunna nu, i detta sammanhang, bortse från sådana frågor, som ställas till Jesus för att sätta honom på prov, av illvilja eller av nyfikenhet. Icke så att förstå, som om sådana frågor och berättelsen om dem icke hade mycket att lära. Men vi ta nu först sikte på de frågare och de frågor, som ställas av sådana, för vilka de äro livsfrågor. Vi finna då, att det är alla slag av människor, som fråga Jesus. Det är sådana, som tvivla, sådana som icke kommit till tro, men också sådana som tro på honom, sådana som följa honom, lärjungar, ja själva apostlarna, ja, själva den innersta kretsen av apostlar. När det i Johannesevangeliets trettonde till och med sextonde kapitel berättas om Jesu sista samvaro med sina tolv apostlar, så innehåller denna berättelse mest frågor och svar, apostlarnas frågor och Jesu svar. Och så är det i alla fyra evangelierna: människor eller enskild människa frågor, och Jesus svarar.

Och här kommer nu den första och anmärkningsvärda lärdomen vid ett bibelstudium rörande frågandet i Nya testamentet, alltså först rörande de frågor, som ställas till Jesus. Det vi lära oss är detta: Jesus vänder sig aldrig bort ifrån den som frågar honom. Han ger alltid ett svar. Även om frågorna äro dåraktiga, så besvarar han dem. Och man har anledning att antaga, att många frågor syntes Jesus dåraktiga. Särskilt när det är lärjungarna som fråga, så få de ofta höra, att deras frågor äro dåraktiga. Han låter dem veta, att de borde förstå bättre. Men trots detta svarar han alltid, även på de dåraktiga och

okunniga frågorna. Och hans förebråelse är alltid mild. Och det är tydligt att han älskar den barnslige frågaren, liksom han älskar barnet och älskar barnet hos människan, i människan. Ett par exempel på sådana förebrående men milda svar: I Johannesevangeliets tredje kapitel berättas ju om Jesu samtal med Nikodemus. När Jesus sagt "I måsten födas på nytt" och Nikodemus då frågar: "Hur skall detta ske?" så svarar Jesus först med en tydlig förebråelse: "Är du Israels lärare och vet icke detta?", men Jesus vänder sig icke bort från Nikodemus utan han fortsätter och leder honom med kärleksfull mildhet steg för steg. När aposteln Filippus enligt samma evangeliums fjortonde kapitel, frågar Honom, var den himmelske Fadern är, svarar Jesus förebrående: "Så lång tid har jag varit hos eder, och du — min apostel — känner mig icke, Filippus. Den som har sett mig, han har sett Fadern. Huru kan du då säga: 'Låt oss se Fadern'?" Men Jesus vänder sig icke bort ifrån Filippus eller visar bort honom.

Jesus visar icke bort någon, som frågar honom. Det är en viktig sanning. Men det är också en annan lärdom vi få, när vi betrakta Jesu sätt att svara. Och det är denna: när Jesus svarar på en fråga hänvisar han åter och åter till Guds eget ord, sådant det är givet i den Heliga Skrift. Det är Jesus själv, som hänvisar till Skriften. Sitt svar kan han direkt börja med en motfråga, som utgör en hänvisning att akta på Skriften: "Vad står skrivet? Huru läser du?" Och det är här en mild förebråelse till den allvarlige frågaren för att denne icke bättre aktar på Skriften och låter denna tala till sig. Det är anmärkningsvärt och ett ofrånkomligt faktum, att Jesus, som om sig själv sade: "jag är vägen, sanningen och livet" icke satte sig själv i stället för Skriften, utan tvärtom gång på gång hänvisade till Skriften. Han ger sig själv endast genom och i Skriften. Ett talande exempel bland många på detta är det som berättas om

Jesu samtal med Emmauslärjungarna enligt Lukasevangeliets sista kapitel, det tjugufjärde. Dessa lärjungar frågade Jesus själv om det som skett med Honom efter korsfästelsen och på denna fråga svarar Han med dessa ord: "O ni oförståndiga och tröghjärtade till att tro på allt vad profeterna hava talat." Det är till synes ett hårt tilltal, men att det är buret av kärlekens sträng-het, se vi av fortsättningen: Han tager sig an dessa lärjungar och börjar från Första Mosebok (berättelsen om Skapelsen och syndafallet) och genomgår alla Skrifterna och visar dem, att lärjungarna i dessa Skrifter äga förklaringen till Hans hemlig-het. Och att dessa lärjungar verkligen här fingo något, det fram-går av vad de sedan säga till varandra, när Han skilts ifrån dem. De säga: "Var icke vårt hjärta brinnande i oss, när Han talade med oss på vägen och öppnade för oss Skrifterna." Je-sus hänvisar oss alltså att finna Honom själv och Hans svar i Skriften. Så har han givit oss Skriften varigenom han ständigt är med oss. Och han möter själv direkt i denna Skrift, som Han på så sätt testamenterat. Och han möter där såsom en Levande, ett ständigt levande svar, en levande besvarare av våra frågor.

Men nu finnes det och har det alltid funnits så många all-varliga frågare, som i ärligt uppsåt vänt sig till Skriften och troget läst den och studerat den för att få svar på sina frågor. Och många ha fått svar och bevara svaret i sina hjärtan och leva efter det, i tro och förtröstan. Men det finnes också många, som icke tyckt sig få svar i sin bibel. Det har till och med gått så för dem, att Bibeln i stället blivit en källa till nya frågor. Och för var och en som med allvar läst sin bibel, har väl obe-svarade frågor kvarstått, sådana som de icke med sitt förstånd kunnat besvara. Men här kommer då den tredje lärdomen, den tredje av de många lärdomarna. Innebörden i denna lärdom kunna vi utläsa av till exempel det som lärjungarna vid Jesu sista samvaro med dem före Getsemane säga till Honom en-

ligt Johannesevangeliets sextonde kapitel's trettionde vers. De säga: "Nu veta vi, att du vet allt och *icke har behov av att någon frågar dig.*" Vad var det för en insikt, för ett ljus som gick upp för lärjungarna vid detta tillfälle? Jo, att Kristus icke själv behövde, att lärjungarna frågade honom. Det vill säga: Han visste deras frågor. Det betyder: Jesus Kristus känner våra frågor. Men här kommer då den frågan: "Känna vi våra frågor?" Ja, vi veta ju, vad det är för frågor, som sysselsätta oss, vilka frågor vi medvetet ställa. Men veta vi, vad vårt väsens egentliga, djupaste fråga är? Nej, vi veta ofta icke själva, vilka de frågor äro, som vi egentligen borde ställa, de som bo inom oss i vårt fördoldaste innersta, de som äro de mest brännande. Men Kristus vet dem. Han känner dem. Och Han kan också ge oss svar på ett förunderligt sätt. Och detta så, att vi icke ens behöva kunna i ord uttrycka detta svar, det ges av Honom till detta vårt innersta som frågor. Jesus vänder sig icke bort från våra medvetna frågor, han svarar på dem, men dessa bli fullt besvarade först då vi låta honom svara på de innersta frågor, den innersta fråga som endast Han vet. Så kunna vi också taga emot Honom i Hans ord — i den Skrift, som Han givit oss, att det fulla svaret, det som ger full Frid och full glädje, kommer från Hans Ande till vår Ande. Ty vad vi rätteligen böra bedja — och fråga — om, det veta vi icke, men Anden själv manar gott för oss med utsägliga suckar.

Vedergälla.

(Matt. 5:39, 43, Rom. 12:19, 21.)

Av Hugo Odeberg.

I Bergspredikan enligt Matteus evangeliums femte kapitel, den 39:de versen, säger Jesus dessa ord: "Jag säger eder, att I icke skolen motstå den som är ond; utan om någon slår

dig på det högra kindbenet, så vänd också det andra till.” Orden kunna ju synas enkla och lättfattliga, och de äro ju klara och otvetydiga. Jesus säger klart och tydligt, att hans lärjungar, de som tro på honom, icke skola stå emot den som är ond. De skola icke hämnas en oförrätt. De skola icke ge igen med ont för ont. De skola tvärtom taga emot oförrätten, bära den, och vara villiga att taga emot ännu en oförrätt, det vill säga, låta den som begår oförrätten, fortsätta.

Många, som läst eller hört dessa Jesu ord, genom tiderna, ha förvisso tyckt, att det är en övernaturligt svår regel, som Jesus här uppställer. Och man har också kunnat säga sig, att det icke är alltför många, som verkligen handlat efter denna regel.

Det är nu tre saker, som här i främsta rummet är att tänka på, när man betraktar dessa ord i sitt sammanhang.

Den första är detta: Jesus avvisar här det bland människor vanliga sättet att handla. Det är icke den fördärvade, låt oss säga den direkt onda, den diaboliska människans sätt att handla, som det är fråga om. Den regel för handlandet, som Jesus här avvisar, är tvärtom en, som i vida kretsar bland olika folk i olika tider, och i vidaste kretsar i våra dagar, gäller som — icke något ont, utan något naturligt, något som man inte endast kan överse med utan som något som man rent av fordrar av en människa för att hon skall behålla sitt anseende, aktning, ja rent av heder och ära. Man fordrar av en man med heder, att han skall värja sin heder. Den har ansetts och anses ännu, som ärelös, som låter en orätt begås mot sig, utan att han bemöter den, som låter sig beskyllas eller skymfas, utan att bemöta denna beskyllning, denna skymf. Att taga emot en beskyllning eller annan oförrätt, utan att bemöta den, anses ofta som ett tyst erkännande av att man har orätt, att beskyllningen var sann, att oförrätten var rättvis. Det är alltså, kunde man säga, den vanliga hyggliga människans sätt att reagera

mot en oförrätt, som Jesus här klandrar hos en sin lärjunge. Jesu ord betyda sålunda icke endast att han uppsätter ett mycket högt ideal för handlandet, utan att han hänvisar lärjungen att genom detta sitt förhållningssätt bli föraktad och ärelös i vanliga människors ögon. Det finnes nämligen ett helt omvänt sätt att handla, ett som även vanliga människor, vad man kallar hyggliga människor ogilla, men som icke desto mindre utan tvivel ofta förekommer: det är *icke* detta, att *bemöta* en oförrätt, att möta ont med ont, utan det, som vi kunde kalla det förvända, det diaboliska: nämligen att man bemöter det *goda* med ont, att man förföljer och söker krossa det som är gott, därför att det är gott. Sådant har förekommit och förekommer såväl inom som utom kyrkan. Det kan kallas diaboliskt, därför att det går tillbaka till den djupaste motsättningen mellan Kristus och den makt han möter i den diaboliska andan, även hos dem, som kallas hans egna. Det heter ju (Joh. ev. 1:11): ”Han kom till sitt eget, men hans egna togo icke emot honom.” Och i samma evangelium 3:19 säger Jesus: ”Detta är domen, att då Ljuset kom i världen, människorna älskade mörkret framför ljuset, ty deras gärningar voro onda.” Man hatar Gud och förföljer Kristus, därför att ”Gud så älskade världen.” Ur människans synpunkt, i synnerhet dens som tror att han är kristen, gäller det att inför Jesu ord granska sig icke blott inför den frågan, om han står emot en oförrätt och vedergäller ont med ont, utan gå längre på djupet, och rannsaka sig, om han icke i själva verket vedergäller gott med ont, om icke han i själva verket behärskas av det omedvetna hatet mot det som är gott, mot den som är god.

Det andra att betänka är detta, att denne Jesus, som säger dessa ord, han säger dem icke som vilken lärare i högmoral som helst. Det är icke som en mänsklig vishetslärare, han säger dem. Det fanns även på Jesu tid, eller kanske i synnerhet på hans tid, en hel mängd högtstående filosofer och vis-

hetslärare. Och de regler för livet, som dessa förkunnade, stodo ofta på ett högt plan. Men då Jesus talar, så är det Kristus, Frälsaren, Han som kommit för att frälsa alla människor, även de djupast fallna. Och med djupast fallna menas då icke de i yttre mening fallna, de enligt samhällets mening fallna. Dessas nöd bar han förvisso och han kom som deras Frälsare. Men de djupast fallna, det är just de, som kommit ned i det avgrunds-djup, där de behärskas av hatet mot det goda, och hellre förgöra en god människa — som de kunna plåga utan fara — än de förgöra en fiende, som de frukta och ha respekt för. Och att han är Frälsaren, det betyder att han kan ge dem kraften, den gudomliga kraften, att komma upp ur sitt väsens fördärv. Han kan ge dem kraften; att vända sig från mörkret till Ljuset.

Och då är det ju att märka, att denna frälsning behövs icke endast för de djupast fallna, de diaboliskt förvända, utan den behövs för alla, alltså även för vanliga hyggliga människor. Att kunna följa Jesu regel är icke heller för den bäste möjligt utan att han får del av gudomlig kraft, av Kristi liv. Det är nu en allmän erfarenhet, som de som levat i Kristus alla enstäm-migt betygat: icke av egen kraft går det. Jesus har själv sagt till sina lärjungar: ”Mig förutan kunnen I intet göra” (Joh. 15:5). Och detta är icke något, som ges blott en enda gång, och som sedan är en trygg besittning. Den gudomliga kraften, livet från Kristus måste varje ny dag mottagas på nytt, i daglig omvändeelse till Honom.

Det tredje att beakta är detta: allt vad Jesus säger, är ett evangelium, varje regel, varje bud han ger, är ett evangelium, det vill säga en god gåva. När ljuset från Kristus tränger in i själen, så förnimmer människan, att Jesu bud och regler icke äro svåra föreskrifter, som det gäller att med möda uppfylla. Budet blir icke en börda, utan det blir en *befrielse*. Redan de gamla tio Guds bud, som Jesus ju icke upphävde, utan tvärtom skärpte, de kunna nu mottagas som ett evangelium, som

ett fröjdefullt budskap, som en sann befrielse. Om vi skulle försöka med någon enkel formulering, som kunde göra detta åskådligt, så kunde vi säga så: de gamla buden "du skall icke dräpa, du skall icke stjäla, du skall icke förtala din nästa", de bli nu icke längre endast stränga bud, tryckande ok, utan de upplevas som en befriande tillsägelse: "Du *behöver* inte längre dräpa eller stjäla eller förtala din nästa." "Du slipper allt detta". Och så är det och blir det med detta Jesu ord om att icke stå emot en oförrätt. Det betyder: "Du *behöver* aldrig mera ge igen, du *behöver inte* hävda dig, du behöver intet av allt detta, som gör livet så besvärligt. Du kan leva i den fulla förtröstan på Honom, som icke endast gett Dig regler för livet utan gett dig livet självt."

Det är tydligen fråga om ett uppgivande av sig själv, att mista sig själv. Men detta är intet tungt, utan det är just en befrielse, den stora befrielsen. Och denna befrielse innebär en gåva. Själv kan man ej ge något annat än det man verkligen har. Men när man intet har och endast tar emot den överflödande rika gåva, det övermått av gåvor, som Kristus ger åt den som intet har, då har man också ett överflöd att giva av åt andra, Kristi eget överflöd.

Ingen människa har själv något att ge, men hon får för intet av Honom som kan ge i överflödande mått. Vad man kan ge är Guds gåva. Därför kan Jesus avsluta dessa ord till lärjungarna med de eljest obegripliga, orimliga orden: "Varen alltså I fullkomliga, såsom eder himmelske Fader är fullkomlig." Människan kan ju inte bli fullkomlig ens med mänsklig fullkomlighets mått. Men fullkomlig kan hon bli genom att hon själv blir utblottad och Kristus blir fullkomlig i henne.

Uppb. 12:7-12.

Av R. Qvarnström.

Och en strid uppstod i himmelen: Mikael och hans änglar gåvo sig i strid med draken; och draken och hans änglar stridde mot dem, men de förmådde intet mot dem, och i himmelen fanns nu icke mer någon plats för dem. Och den store draken, den gamle ormen, blev nedkastad, han som kallas Djävul och Satan och som förvillar hela världen; han blev nedkastad till jorden, och hans änglar kastades ned jämte honom.

Och jag hörde en stark röst i himmelen säga: ”Nu har frälsningen och makten och riket blivit vår Guds och våldet hans Smordes; ty våra bröders åklagare är nedkastad, han som dag och natt anklagade dem inför vår Gud. De övervunno honom i kraft av Lammets blod och i kraft av sitt vittnesbörds ord; de älskade icke så sitt liv, att de drogo sig undan döden. — Glädjens fördenskull, I himlar och I som bon i dem. Men ve dig, du jord, och dig, du hav! Ty djävulen har kommit ned till eder i stor vrede, eftersom han vet, att den tid han har kvar är kort.”
(Uppb. 12:7-12. Sv. kyrkobibelns övers.)

Orden härövan, Mikaelidagens episteltext, är ett led i en mer omfattande vision, som i symbolform anger innebörden av Kristi inkarnation, hans seger på korset och hans himmelsfärd. Vår text för oss alltså mitt in i centrum för kristen tro och kristen förkunnelse: Att Gud blev man och i Kristus försonade världen med sig själv (2 Kor. 5:19.) — detta avgör den kosmiska striden mellan Skaparen och upprorets makter!

Stannar vi nu inför versarna 7-12, är det naturligt om en kontrastbild träder fram i vårt medvetande: Bilden av änglarna, Guds söner, samlade kring Gud — och mitt i deras krets står Åklagaren! Det är Jobsbokens prolog som tecknar denna si-

tuation (Job. kap. 1-2.). — Men här, i Uppenbarelseboken, blir Åklagaren nedstörtad. Draken och hans änglar förmådde intet i striden, och i himmelen fanns nu icke mer någon plats för dem. — Varför är scenen en annan? Vad har hänt? Vi vet det: Den gamle Ormen, ”Han som förvillar hela världen”, hade i Herren Jesus mött sin egentlige motståndare och gått till anfall. I raseri kastade han sig över sitt byte och trodde målet vara vunnet i den stund Guds Son spikades på förbannelsens kors (Gal. 3:13). — Men ”han kände icke Guds hemliga visdom, ty hade han känt den, hade han icke korsfäst härlighetens Herre” (1 Kor. 2:7 f.). — Försent insåg han sitt misstag; insåg att han förlorat sitt förnämsta stöd, det som han alltid med rätta kunnat åberopa: Guds heliga viljas lag, som dömer syndaren till döden, var dränkt i det försonande blodet; ”handskriften som stod oss emot, var utplånad” (Kol. 2:14 f.).! Så är dödens kors vordet ett livets segertecken för alla tider och den himmelska rösten uppstämmer sin hymn till Kristus Konungen: ”Nu har Frälsningen och Makten och Riket blivit vår Guds, och Väldet hans Smordes; ty våra bröders åklagare är nedkastad, han som dag och natt anklagade dem inför vår Gud.” —

Avgörandet *har* fallit och usurpatorn är ställd på plats. Striden är *avgjord* — men den är *icke slut*. Tvärtom. Den föres med så mycket större förbittring: ”Men ve dig, du jord, och dig, du hav! Ty djävulen har kommit ned till eder i stor vrede, eftersom han vet att den tid han har kvar, är kort.” — För den kristne betyder detta *strid* — på två fronter: Den *yttre* fronten är någorlunda klar. Vi minnas Herren Jesu ord: ”Hava de förföljt mig, skola de ock förfölja eder” (Joh. 15:20). Det kan bli hårt nog och vi bör visst inte tänka ringa om svårigheterna; men än mindre ha vi skäl till jämmer. Vad som skett och sker här hemma, är på sin höjd att några av oss ”aktats värdiga att lida smälek för Kristi namns skull (Apg. 5:41) — men ännu har ingen ”stått emot ända till blods” (Hebr. 12:4), så som

många av Herren Jesu bröder och systrar annorstädes har fått och i detta nu får göra. *Om och när* den stunden kommer även till oss, då — Gud giv oss kraft att icke förneka Kristi namn (Uppb. 2:13, 3:8)!

Nej, vi skall inte tänka ringa om den yttre striden. Men — det *är* i och för sig ett hälsotecken, när angreppen kommer utifrån. Vida mer förrädisk är striden på den *inre* fronten, antingen det gäller den enskilde eller kyrkan; antingen det gäller den enskilde lärjungens kamp mot sin inrotade själviskhet, som fortfar att "hysa agg för en oförrätts skull" (1 Kor. 13:5) och mot sitt kalla hjärta, som gärna fäster kristliga etiketter på det som dock är — kärlekslöshet; *eller* det gäller striden mot sekulariseringen av själva Gudsfolket, som skulle vara *Kristi* kyrka och församling men som har *så lätt* för att glömma att "världens vänskap är Guds ovänskap" (Jak. 4:4) och *så svårt* för att "gå ut till sin Herre, utanför lägret, bärande *hans* smälek" (Hebr. 13:13). — Svårigheten med denna inre frontdragning är med andra ord given i och med den kristnes kallelse att leva "i världen men icke av världen" (Joh. kap. 17).

Aposteln Paulus säger en gång (1 Kor. 14:8.): "Om den signal basunen giver, är otydlig, vem gör sig då redo till strid?" — Överflyttat till vårt sammanhang måste vi nu fråga: "Var finner vi klara signaler för striden? Vad ha vi att hålla oss till?" — Svaret ges oss av den himmelska rösten, som beskriver hur "våra bröders åklagare" blir besegrad: "De övervunno honom i kraft av Lammets blod och i kraft av sitt vittnesbörds ord; de älskade icke så sitt liv, att de drogo sig undan döden."

Lammets blod, försoningen — således icke i första rummet vad vi förnimmer att Gud gör *med* oss, utan vad han *har* gjort *för* oss — *det* är segerns sakliga grund.

Men innebörden av Guds gärning i Kristus vore ju fördold för oss, om icke Gud själv uppenbarade den genom sitt *Ord*. Utan den heliga Skrifts vittnesbörd om Kristus kunde jag icke

ana, att vad som historiskt skedde en gång med människan Jesus, har avgörande betydelse för mig *här* och *nu*. ”De överunno honom i kraft av sitt vittnesbörds ord” betyder således ”i kraft av Guds uppenbarelseord, för vilket de avlägga vittnesbörd i liv och förkunnelse”.

Det tredje ledet har i vår svenska bibelöversättning blivit otillbörligt förkrympt. I sig är det vida mer omfattande och lyder: ”De älskade icke sitt liv intill döden.” Därbakom står Herren Jesu ord: ”Den som vill bevara sitt liv, han skall mista det; men den som mister sitt liv för min skull, han skall finna det” (Luk. 9:24). — Och häri har detta trefaldiga dråpslag mot all *mänsklig* fromhet fått sin skarpaste tillspetsning. Ty vår gamla människa vill nu en gång inte dö. Därför finner den ständigt nya former att bevara sitt gamla liv i en ny, religiös dräkt. Och uppfinningsrikedom saknar den inte. Blir den avslöjad, när den försöker förtrösta på vad den *kallar* helgelse, så går det lika bra att bygga på besittandet av den rätta läran och den rätta gudstjänsten, *eller* på den riktiga tolkningen av Guds Ord, *eller* på den intellektuella insikten i trons väsen, *eller* vad det nu vara må som innebär en tro på den egna tron eller över huvud på något annat än på Kristus Jesus och Honom korsfäst (1 Kor. 2:2, Gal. 6:14).

Här må nu en och var utbedja sig klarsyn till att pröva *sin* ställning, — bedja om ”Andens ögonsalva”, för att tala med Uppenbarelsébokens ord (3:18). — — —

Men Gud vare tack, att *Han* är ständigt verksam för att döda *och* göra levande (5 Mos. 32:39, 1 Sam. 2:6, Joh. 5:17); verksam med *lagen* till att uppspåra och korsfästa den gamla människan i alla dess former — och verksam att skapa den nya människan genom *evangelium* om syndernas förlåtelse för Kristi skull (Luk. 24:46 f., Apg. 10:43). Och detta är — lyckligtvis — alltigenom ett *Guds* verk; ty berodde det ytterst på oss, skulle aldrig någon människa få det goda vitsordet som

Filadelfias församlings ängel fick: ”Din kraft är ringa och du har bevarat mitt Ord och har icke förnekat mitt Namn” (Uppb. 3:8).

Endast så, endast i *det* läget håller sig nämligen en människa till Kristus *allena*. Men då äger hon ock ett *grundat* hopp att evigt få vara där hennes *Herre* är.

Ur boken ”Dagarnas prydnad” till de vördnadsbjudande festerna.

Av överrabbin doktor Kurt Wilhelm.

Åren 1731-1732 utkom i Smyrna ett omfångsrikt anonymt verk på hebreiska med titeln ”Dagarnas prydnad” (Chemdat jamim), en samling föreskrifter, predikningar, folkliga moraliska och mystiska betraktelser, böner och sånger till alla det judiska årets etapper. Denna bisarra bok, vars angelägnaste ärende är Israels snara förlossning och som därför vill göra folket förtroget med mästaren Isaak Lurias från Safed kabbala, hör till den hebreiska litteraturens pärlor. Dess författare var visserligen en lärjunge till den moderata sabbatianismen, men förblev likafullt den rabbiniska judendomen trogen. Arbetet ”Dagarnas prydnad” förmedlade i folklig form den lurianska kabbalans vetande till Europa och utövade ett starkt inflytande på den chassidiska rörelsen. Under loppet av några få årtionden trycktes det sju gånger, sista gången i Venedig 1763. Frågan om författarskapet till boken har ständigt varit en stor gåta inom den judiska litteraturen. Historikern H. Graetz trodde sig ännu kunna tillskriva Sabbatai Zwis ”profet”, Nathan från Gaza, denna bok, en teori som emellertid visat sig ohållbar. Frågan om författarskapet upptogs för kort tid sedan på nytt av bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Jerusalem, Abraham Yaari, i en monografi kallad ”Bokens hem-

lighet” (Ta’ alumat sefer, Jerusalem, Mossad Harav Kuk, 1954) och han söker påvisa, att författaren är kabbalisten Rabbi Benjamin Halevi från Safed, en vittberest lärjunges lärjunge till Rabbi Chajim Vital. Yaaris studie innehåller en omfångsrik, synnerligen värdefull materialsamling och bearbetning av den samtida kabbalistiska litteraturen. G. Scholem i sin ”Major trends in Jewish Mysticism” är av den uppfattningen, att författaren levde i Jerusalem mot slutet av 1600-talet.

Inför nyårsfesten

Se, innan den Eviges dag kommer, närmar sig en tid, då var och en i Israel skall infinna sig hos sig själv och inför sin skapare betänka, hur mycket som fattas honom i fulländning, han skall förfäras mycket och Guds fruktan skall falla över honom och han skall förstå och veta, att alla hans gärningar äro upptecknade i boken och att Gud drar allt fördolt inför rätta, det må vara gott, det må vara ont. Allt är räknat, villfarelser och förvillelser och tvång, som komma över människan, bara inte brott och synd och trots, ty sådant är talrikare än att det kan mätas. Hur förmår människan att stå inför begynnelsens skapare med denna tunga belastning, när livets och dödens böcker ligga öppna inför Gud och Han sitter på domstolens tron och alla Hans vägar äro rättfärdighet. Hur skall då icke människan, en skärva bland lerskärvor, darra när hon betänker detta i sitt hjärta.

Därför må människan förbereda sig redan trettio dagar i förväg, som bruket är vid alla festtider, fråga och forska trettio dagar i förväg, ty förberedelsen till festen enligt alla föreskrifter och bestämmelser är då hennes plikt. Men i hur mycket högre grad gäller det då inte vid denna heliga festtid att minst trettio dagar före nyårsfesten väcka hjärtat och att undanskaffa surdegen, som finns i det, ur springor och fogar. Ingen obetydlighet får lämna människan någon ro, ty det är en bjudande plikt.

Långt är året och detta verk fullbordas icke på en dag eller på två dagar. Därför må man börja trettio dagar i förväg att skaffa undan för att fylla upp: småningom skall jag förjaga det (2 Mos. 23:30), ty det är möjligt att vi under dessa trettio dagar kunna utplåna våra synder. Den ene gör det med fasta, den andre med spåkningar, en med välgörenhet och rättvisa, en annan genom att dag och natt sysselsätta sig med läran, ty läran liknar elden och tillintetgör med eld; och slutligen åter en med böner och tillbedjan och tårar på sina kinder, var och en efter bästa förmåga under de trettio dagarna före festen.

När sedan dagen före nyårsfesten har kommit, behövs ingen väntan, ty den stund är inne, då den Evige, världens Gud, sitter på sin rättfärdighets tron för att skipa rättvisa över sitt folk, var och en efter de gärningar, som han fullbordat. Då måste var och en i Israel underkasta sig konungen på det att han må känna fruktan inför honom och omvända sitt hjärta från synderna i sin hand. Detta må var och en förstå, han må fasta och öka sin välgörenhet och rättvisa, han må bedja och anropa inför den Prisade, att han må låta honom närma sig och inte avlägsna honom, för att skyla skuld och synd, som vuxit honom över huvudet. Hela dagen före nyårsfesten må han fasta och känna fruktan, med böjt huvud må han gå omkring, ödmjuk inför den fruktansvärda dag, som kommer över oss och på vilken alla världens invånare passera förbi Gud som lamm. Han kan ju inte veta, hur hans domslut utfaller och han må bedrövas i sin ande och i sin själ och gråta bittert inför den prisade Guden, att Han må antaga hans omvändelse och hans bön i den kärlek och nåd, som han utövar mot sina skapelser.

Omvändelsens sabbat

Var och en av omvändelsens tio dagar försonar, om man endast begår omvändelse på den, vad man felat på denna veckodag under hela året. Och om människan befinner sig i sam-

klang med den Evige, då måste hon på denna sabbat räta ut, vad hon böjt under årets övriga sabbater genom tomt prat, fåfängt tal och vrede. Hela dagen må hon trakta efter omvändelse och må inskränka sitt tal till det nödvändigaste och hon må studera från morgon till kväll ända tills hela dagen är helig och helgad åt den Evige, var och en efter sin förmåga.

Och när de skriftlärdas tolka: sabbat, d.v.s. sömn på sabbaten, är sällhet, då gäller detta inte för den frommes sömn och överhuvudtaget endast för de övriga sabbaterna och då för de ovetande och inte för de fromma och inte för omvändelsens sabbat. Inte heller på de övriga sabbaterna är det tillbörligt att älska sömnen, hur mycket mindre då på denna sabbat, som är stor inför vår fader i himmelen därför att på den alla årets sabbater sonas. Därför må man öva helgelse på den över måttan, ty denna dag är särskilt lämpad för botgöring, eftersom förespråkarna, som kunna utverka ett frikännande, på den äro talrika: sabbatens helighet, sabbatssjälens, överfull av lära och traktan efter omvändelse.

Men nu är det så, att många ovetande på sabbater och festdagar efter en hastig aftonbön sitta framför husdörren i dagens svalka, den ene med en, den andre med en annan, och de börja göra sabbatssjälens illa med skämt och bespottelse och onda, bittra ord, så att det är malört för kroppen lika väl som för själen och de avlägsna sig från den heliga himmelen. I stället för att, som sig borde, ledsaga sabbatssjälens med ljuvliga ord ur läran, sötare än honung, i stället för att studera föreskrifterna för sabbaten och dess regler, ledsaga de sabbatssjälens med bitter föda, dåraktigt tal, bespottelse och prat och lättsinne ända tills de bringar den ljuvliga dottern, sabbatssjälens, till tårar och hon klagat, att ingen leder henne och tar henne vid handen. Ve denna dotter, bortstött från sin faders bord, mörkt är hennes utseende, bleknad hennes glans, hennes skönhet, och hon flyr, med handen för ansiktet, klädd i svart, hölj

i svart. Hon säger: vart skall jag gå i min skam inför min fader i himmelen. Ve över dem, som göra sådant, ve över dem, ty själen ropar i sin vanda till sin fader i himmelen, hon säger: ivrat har jag för ditt namns ära, ty de ha övergivit helgelsens sabbat, huset Israel, jag vill inte mera skåda dess ansikte och jag vill gå dit, där jag varit förut, ty där går det mig bättre än nu. Och om deras delaktighet är ond och bitter, som ta det lättfärdigt med årets övriga sabbater, hur mycket mer är då detta fallet på omvändelsens sabbat, ty som åklagare uppträder sabbaten och inte som försvarare, han påminner om tidigare och senare synder och han väcker den tunga rättvisans mått över människorna och ingen frälsning finns, Gud förbarme! Den som aktar sin själ, han hålle sig fjärran från sådana och han må helga denna sabbat innerligare än alla årets sabbater enligt den Eviges lära och de renas fruktan för den Evige, hela dagen. Då kommer sabbaten att försvara honom, på det att han må gå skuldfri från sin rättegång och bli inskriven till gott liv och frid.

En tilldragelse

Följande begav sig med en, som i alla sina dagar varit en stor syndare och som visste, att hans omvändelse var svår att åstadkomma. En gång roade han sig inför Rabbi Mose de Leon, välsignelse över hans minne, och frågade honom så här: Rabbi, finns det en bot för mina synder? Sade denne till honom: Det finns bara en bot, och det är om du tar på dig dödens straff. Frågade honom denne: Kommer jag sedan att få del av paradiset? Sade denne till honom: Ja. Sade denne till honom: Svär mig, att jag där kommer att sitta bredvid dig. Han svor eden. När mannen hörde detta, vek han inte från rabbins sida och följde honom ända till lärohuset. Där sade rabbin: Giv mig bly. Då gav man honom bly. Då tog rabbin blyet, bröt sönder det i småbitar, sedan satte han den här mannen på en stol, band

för hans ögon med en duk och sade till honom: Bekänn. Genast brast denne i gråt. Sade rabbin: Öppna din mun, så skall jag hålla det sjudande blyet i din hals. Genast öppnade han munnen. Då tog rabbin en sked full med rosenhonung, gav honom den i munnen och sade: Se här, då nu detta har rört vid dina läppar, så viker din skuld, så avlyftes din synd (Jesaja 6:7). Denne började ropa och gråta: Rabbi, vad har du gjort med mig, döda mig, så att jag inte kan se min själs undergång! Vad har jag i livet att göra, då mina synder vuxit mig över huvudet. Sade rabbin till honom: Frukta icke, redan har Gud behag i dina gärningar. Från detta ögonblick vek icke denne sig omvändande från lärohuset och satt där alla sina dagar i fasta och omvändelse. Efter många år kallades rabbin till det himmelska lärohuset och han gick bort till evigheten. När den sig omvändande såg, att hans rabbi och mästare hade gått bort, bad han om förbarmande för sig, att han måtte få dö. Den Helige, lovad vare han, hörde hans bön och han lade sig ned för att dö. I sitt dödsögonblick sade han: Gör redo för vår rabbi Mose de Leon att uppfylla sin ed att taga mig till sig i paradiset. Efter hans död såg någon i en dröm, att han satt bredvid rabbi Mose de Leon i paradiset och att de tillsammans funno sin glädje i läran.

Mot hatet

Ingen i Israel må taga lätt på denna sak, som är grundstenen för botgöringen på försoningsdagen, som gör att våra böner höras och som påskyndar vår förlossning, och vore det på motsatt sätt, må Gud förbarma sig! Hatet är malört och gift, den egenskap, som otvivelaktigt hindrar, att vår förlossare kommer och att våra böner höras så länge som vi äro i denna förbannelse, där ingen frid råder på vår stig. Ja, på grund av våra synder, som äro stora dag för dag, kom mycket ont och mycket lidande över våra huvuden, och ingen finns, som fors-

kar och söker, varför den Evige har gjort så mot sitt egendomsfolk, som han utvalt som arvedel åt sig. Vi går från felsteg till felsteg och det finns ingen dag, på vilken inte vilar mera förbannelse än på den föregående. Men rättvis är den Evige och det är vi, som är syndarna och från vår hand kom detta och det är inte den Evige, som gjort det. Ty var och en går där med sitt förstockade hjärta och det som är gott i hans ögon, det gör han, den fromme och syndaren och den store och den ringe. Stridigheter och hjärtats främlingsskap, ja, det är uppenbart och beryktat bland vårt folks många barn. I stället för att vara ett folk och att känna ett ansvar, som det höves oss alla, ty vi har ju dock alla en fader och en Gud har skapat oss, varför äro vi då inte eniga i hela landet av Israels säd? Räcker det inte, att folken hatar oss? Måste vi också själva hata, den ene den andre? Ja, en eld lågar på tvistens klippblock och det finns ingen, som släcker. Snarare lägger var och en på nytt bränsle varje morgon, tills lågan slår upp av sig själv. Den gode Evige avlyfte stenhjärtat från oss och vände det från oss och ingjute en ny ande i oss. Han vände hat och stridigheter från oss, på det att vi må vara eniga i landet.

Recension

The Prophetic Faith of our Fathers. The Historical Development of Prophetic Interpretation, i-iv, by LeRoy Edwin Froom. Review and Herald Publishing Association, Washington, D.C. \$ 5.00 per volym.

Innehållet i detta digra verk — varje volym omfattar 800-1.000 sidor — är inte omedelbart givet i titeln. Uppgiften att författaren (eller rättare utgivaren, ty LeRoy Edwin Froom har haft en hel stab av medhjälpare) är chef för den kyrkohistoriska

avdelningen av sjundedagsadventisternas teologseminarium i Washington, framkallar måhända förutfattade meningar om verkets art och värde. De skingras emellertid vid en närmare konfrontation med framställningen. Vad verket, åtminstone dess tre första delar, ger, är nämligen bibeltolkningshistoria, närmare bestämt historien om ”våra fäders profetiska tro”, varmed Froom menar hur synerna i Danielsboken och Uppenbarelseboken (främst Dan., kap. 2, 7, 8, 9 och 12. Uppb. kap. 12, 13, 17 och 20) samt Pauli ord om ”Laglöshetens människa” i 2 Tess. kap. 2 har uppfattats århundradena igenom.

Verket har publicerats i ordningsföljden: Vol.iii, 1946; vol.ii, 1948; vol. i, 1950 — och omspanner tiden från Gamla testamentets profeter till mitten av 1800-talet. Fjärde delen, som ännu tycks vara outgiven, skall tydligen föra tolkningshistorien fram till nutiden och dessutom ge en mer speciellt adventistisk sammanfattning.

För ett exegetiskt studium tilldrar sig vol. i största intresset. Författaren deklarerar öppet sin personliga ståndpunkt men ger för övrigt trenne ting: Historiskt väldokumenterade översikter över vissa ”inledningsvetenskapliga frågor” rörande Gamla och Nya testamentet; en skildring av eskatologiska och apokalyptiska tankegångar i dessa skrifter och i den stora litteratur, som brukar sammanfattas under beteckningen Gamla testamentets apokryfer och pseudoepigrafer, som bakgrund till tolkningshistorien, som därpå följes i dessa skrifter, i de apostoliska fädernas och de gamla apologeternas verk, genom gamla kyrkan och medeltiden fram till omkr. 1300; slutligen ger författaren en mycket värdefull bibliografi.

I betraktande av den enorma stoffmängd, som böckerna innefattar, måste priset bedömas som exceptionellt lågt. Det rika urkundsmaterial, som här är uppsårat, analyserat och samlat, skänker verket ett bestående värde för var och en — oavsett konfession eller ”riktning” — som vill studera Nya testa-

mentet och dess tolkning. Detta förklarar även den ström av lovord som mött Frooms verk från snart sagt alla kategorier av teologer, kyrkomän och representanter för olika kristna samfund i "gamla och nya världen".

(R. Q-m.)

Innehåll:

Hugo Odeberg, Människans fråga och Kristi svar	sid. 27
„ ” Vedergälla	„ 31
Ragnar Qvarnström, Uppb. 12:7-12	„ 36
Kurt Wilhelm, Ur boken "Dagarnas prydnad"	„ 40
Rec.	„ 46

EREVNA: Utgivare: H. Odeberg, Lund. Ekonom: Intendenten Teol. Kand. Viktor Rydqvist, Akad. Fören., Lund. Red.: H. Odeberg, V. Rydqvist och Bibliotekarie Eric Starfelt. Red.-omb.: Karl Magnus Svensson, Samrealskolan, Askersund. Distr. och Exp.-sekr: Ove Theander och Inge Lövdén. Red:s adr.: S:t Månsgr. 6 a, Lund. Exp. och distr:s adr.: Västergatan 2, Lund. Tel.: Lund 14760.

Postgirokonto 27 11 04, Erevna, Lund. Pren.-avg. 5:- kr.
